

HANGEUL ALIFBOSI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISHI

Mahamqulova Ruhshona Rustam qizi

Sharq tillari fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish

koreys tili yo'nalishi talabasi

rukhshonamahamqulova@gmail.com

+998-88-056-64-46

Annotatsiya: Koreys yozuvi – Hangeul, bugungi kunda dunyodagi eng ilmiy asosda yaratilgan yozuv tizimlaridan biri hisoblanadi. U koreya madaniyati va tilining ajralmas qismi bo'lib, oddiy xalq uchun maxsus soddalashtirilgan. Hangeulning yaratilishi, rivojlanishi va bugungi kundagi o'rni haqida batafsil ma'lumot ushbu maqolada keltiriladi.

Kalit so'zlar: hangeul, hanja, huminjeongeum, qirol Sejong, diftong.

Hangeul — Koreya Respublikasida va Shimoliy Koreyada rasmiy yozuv tizimi hisoblanadi. Bu alifbo 1443-yilda Choson sulolasi hukmdori Sejong podshoh tomonidan yaratilgan va 1446-yilda rasmiy ravishda joriy qilingan. U dastlab "Hunminjeongeum" (xalqni to'g'ri o'rgatish uchun tovushlar) deb nomlangan. Hangeul yaratilishidan oldin koreys xalqi asosan xitoy yozuv tizimini (Hanja) ishlatgan. Ammo xitoy yozuvi murakkabligi sababli oddiy xalq uchun savod chiqarish juda qiyin edi. Sejong podshoh Hangeulni oddiy va tushunarli qilib yaratishga harakat qilgan, shu bois bu alifbo juda oson o'zlashtiriladi.

Hangeul Chart						
Consonants	ㄱ	ㄴ	ㄷ	ㄹ	ㅁ	ㅂ
	g	n	d	r	m	b
	ㅇ	ㅈ	ㅊ	ㅋ	ㅌ	ㅍ
	ng	j	ch	k	t	p
Vowels	ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ
	a	ya	eo	yeo	o	yo
	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ		
	yo	u	yu	eu	i	
Complex Vowels	ㅘ	ㅙ	ㅚ	ㅜ	ㅝ	ㅞ
	oe	yeo	eo	ye	wo	wde
	ㅟ	ㅠ	ㅢ	ㅤ	ㅥ	ㅦ
	oe	wde	we	wi	ui	

Hangeulning tuzilishi

Hangeul 14 ta undosh va 10 ta unli harfdan iborat bo'lib, harflar kombinatsiya qilinib, bo'g'inlar hosil qilinadi.

Undosh harflar (자음 - Ja-eum): ㄱ, ㄴ, ㄷ, ㄹ, ㅁ, ㅂ, ㅅ, ㅇ, ㅈ, ㅊ, ㅋ, ㆁ, ㅌ, ㅎ

Unli harflar (모음 - Mo-eum): ㅏ, ㅑ, ㅓ, ㅕ, ㅗ, ㅛ, ㅜ, ㅠ, ㅡ, ㅣ

Hangeulning o'ziga xos jihati shundaki, undosh harflar insonning til, tish va lablarining holatiga mos kelib yaratilgan. Masalan, ㄱ tovushi tilning orqa qismidagi harakatni, ㅁ tovushi esa lablarning shaklini aks ettiradi. Unli harflar esa osmon, yer va insonning shakllari asosida tuzilgan. Bo'g'inlar asosiy yoki zamon undoshlari bilan boshlanishi mumkin, lekin murakkab emas. Unli tovush asosiy yoki murakkab, ikkinchi undosh esa asosiy, murakkab yoki cheklangan miqdordagi zamon undoshlari bo'lishi mumkin. Bo'g'in qanday tuzilganligi unli belgisining asosiy chizig'i gorizontal yoki vertikal bo'lishiga bog'liq. Agar asosiy chiziq vertikal bo'lsa, birinchi undosh va unli ikkinchi undoshning ustiga (agar mavjud bo'lsa) yoziladi, lekin gorizontal asosda barcha komponentlar yuqoridan pastga qarab alohida yoziladi. An'anaviy xitoy va yapon yozuvlarida, shuningdek, Sharqiy Osiyodagi boshqa ko'plab matnlarda bo'lgani kabi, koreyscha matnlar ham an'anaviy tarzda yuqoridan pastgacha, o'ngdan chapga yozilar edi, ba'zan stilistik maqsadlarda ham shunday. Biroq, endi koreys tili odatda chapdan o'ngga yoziladi, yapon va xitoy tillaridan farqli o'laroq, so'zlar orasidagi bo'shliqlar ajratuvchi vazifasini bajaradi. Hangeul - Shimoliy va Janubiy Koreya bo'ylab rasmiy yozuv tizimi. Bu Xitoyning Jilin provinsiyasidagi Yanbian Koreya avtonom prefekturasi va Changbay Koreya avtonom okrugidagi hamkorlikdagi rasmiy yozuv tizimi. Hangeul, shuningdek, Cia-Cia tilida cheklangan foydalanishni ko'rgan.

Hangeulning rivojlanishi va tarqalishi

Hangeul yaratilgan dastlabki davrda, yuqori tabaqa vakillari hali ham xitoy yozuvi Hanjani afzal ko'rishgan. Shuning uchun Hangeulning ommalashuvi uzoq vaqt davom etdi. XIX asrning oxirlariga kelib, milliy g'urur va mustaqillik harakatlari kuchayishi bilan Hangeul Koreya jamiyatida muhim o'rin egallay boshladi. 1945-yilda Koreya mustaqillikka erishgach, Janubiy Koreya va Shimoliy Koreyada Hangeul rasmiy yozuv tizimi sifatida qabul qilindi. Bugungi kunda u barcha rasmiy hujjatlar, ta'lim tizimi va ommaviy axborot vositalarida ishlatiladi.

Hangeul kuni

Hangeulning muhim madaniy meros ekanligini nishonlash maqsadida Janubiy Koreyada har yili 9-oktyabrda, Shimoliy Koreyada esa 15-yanvarda "Hangeul kuni" nishonlanadi. Ushbu kun Hangeulning xalq uchun qanchalik muhim ekanligini ta'kidlaydi va uning rivojlanishiga e'tibor qaratiladi. Hangeul – koreys xalqi

madaniyati va tilining ajralmas qismi bo'lib, uning mantiqiy tuzilishi va soddaligi uni o'ziga xos qiladi. U xalqning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirgan va Koreyaning mustaqil yozuv tizimi sifatida butun dunyoda e'tirof etilgan. Bugungi kunda Hangeul oson o'rganiladigan, zamonaviy va ilmiy asosda yaratilgan eng mukammal alifbolardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. King Sejong and the Creation of Hangeul – Koreya tarixi va yozuv tizimi haqidagi akademik tadqiqotlar.
2. Hunminjeongeum (1446) – Sejong podshoh tomonidan yozilgan asl manba.
3. The Korean Language: Its Origin and Structure – Ho-Min Sohn, koreys tili va yozuvi haqida ilmiy kitob.
4. Hangeul: Korea's Unique Alphabet – Koreya madaniyati va tarixi bo'yicha maqolalar to'plami.
5. National Institute of the Korean Language (국립국어원) – Hangeul va koreys tili bo'yicha rasmiy manba.